

Ο πόλεμος στην Ουκρανία, οι κυρώσεις και τι σημαίνουν

Description

Ιωάννης Τιρκίδης*

Πρόκειται για έναν ατυχή πόλεμο που θέτει σε κίνηση σημαντικές νέες μακροπρόθεσμες διεργασίες στις σχέσεις μεταξύ Δύσης και Ανατολής, τη θέση της Ρωσίας στο παγκόσμιο σύστημα, και τις σχέσεις της με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως απάντηση στην εισβολή στην Ουκρανία, οι δυτικές χώρες ειδικότερα, απάντησαν με μια σειρά κυρώσεων. Χωρίς την αναστροφή του πολέμου, οι κυρώσεις αυτές θα παραμείνουν σε ισχύ για μεγάλο χρονικό διάστημα και θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τη Ρωσία, αλλά και για την παγκόσμια οικονομία ως αποτέλεσμα των απότομων αυξήσεων στις τιμές της ενέργειας και άλλων πρώτων υλών, και των διακοπών στη παραγωγική διαδικασία. Η Ρωσία ειδικότερα, θα υποστεί σοβαρές πιέσεις και η οικονομία της και θα μπει σε μια βαθιά ύφεση φέτος. Η δυνητική της ανάπτυξη θα περιοριστεί μακροπρόθεσμα και θα χρειαστεί να αναπροσανατολίσει και να αναδιαρθρώσει την οικονομία της. Για χώρες που συνδέονται στενά με τη Ρωσική οικονομία, όπως η Κύπρος, οι αρνητικοί κίνδυνοι αυξήθηκαν σημαντικά. Το άρθρο επικεντρώνεται στις κυρώσεις, τι σημαίνουν για τη Ρωσία και τη Δύση και εν συντομία ποιες θα είναι οι πιθανές επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία.

Οι κυρώσεις που έχουν ανακοινωθεί μέχρι στιγμής μπορούν να διακριθούν μεταξύ εκείνων που είναι εμπορικού προσανατολισμού και εκείνων που είναι περισσότερο χρηματο-οικονομικού χαρακτήρα. Οι εμπορικές κυρώσεις έχουν να κάνουν με μέτρα όπως η απαγόρευση ορισμένων εξαγωγών στη Ρωσία, που σχετίζονται κυρίως με την τεχνολογία, ή την απαγόρευση πτήσεων κατά των ρωσικών αεροπορικών εταιρειών ή περιορισμούς στη παροχή λιμενικών υπηρεσιών στα ρωσικά πλοία. Από χρηματο-οικονομικής άποψης, υπάρχουν τρία είδη κυρώσεων. Υπάρχουν εκείνες οι κυρώσεις που

στοχεύουν άτομα, που είναι κοντά στο καθεστώς Πούτιν, συμπεριλαμβανομένου του ίδιου του Πούτιν και μελών της κυβέρνησής του. Υπάρχουν οι κυρώσεις που στοχεύουν τις τράπεζες και συγκεκριμένα την πρόσβασή τους στο παγκόσμιο σύστημα χρηματοοικονομικών μηνυμάτων SWIFT. Και τρίτο υπάρχουν οι κυρώσεις κατά της Κεντρικής Τράπεζας της Ρωσίας.

Προφανώς δεν έχουν επιβληθεί ενεργειακές κυρώσεις, δεδομένης της εξάρτησης της Ευρώπης από τις ρωσικές εξαγωγές ενέργειας και την απουσία εναλλακτικών επιλογών που θα μπορούσαν να αναπληρώσουν γρήγορα και αποτελεσματικά το ρωσικό φυσικό αέριο. Η παγκόσμια αγορά φυσικού αερίου ενέχει μια εύθραυστη ισορροπία προσφοράς και ζήτησης, που δύσκολα θα μπορούσε να αποκατασταθεί στην περίπτωση διακοπής της προσφοράς. Έτσι, οι τιμές του φυσικού αερίου θα αυξηθούν απότομα και πολύ γρήγορα εάν διακοπή η προμήθεια του, οδηγώντας σε οικονομική δυσπραγία και κοινωνική αναταραχή στην Ευρώπη.

Για τον ίδιο ακριβώς λόγο, οι κυρώσεις εναντίων των τραπεζών, σε ότι αφορά την πρόσβασή τους στο παγκόσμιο σύστημα μηνυμάτων SWIFT, είναι περιορισμένες. Ο πλήρης αποκλεισμός όλων των ρωσικών τραπεζών από το σύστημα μηνυμάτων SWIFT, θα είχε ως αποτέλεσμα τη διακοπή εξαγωγών ρωσικού φυσικού αερίου και αυτό θα είχε άμεσες επιπτώσεις. Το σύστημα μηνυμάτων SWIFT αφορά στο σύστημα διεθνών πληρωμών και εάν αποκλεισθούν όλες οι ρωσικές τράπεζες από αυτό, θα είναι σχεδόν αδύνατο για τη Ρωσία να πραγματοποιεί οικονομικές συναλλαγές διεθνώς. Επειδή όμως ο αποκλεισμός αφορά μόνο επιλεγμένες τράπεζες, ο αντίκτυπος θα είναι περιορισμένος.

Οι κυρώσεις εναντίον της Κεντρικής Τράπεζας της Ρωσίας, – δηλαδή το πάγωμα των συναλλαγματικών διαθεσίμων – είναι ίσως οι λιγότερο αναμενόμενες, αλλά ο αντίκτυπός τους μπορεί να είναι εξαιρετικά σοβαρός. Η Ρωσία έχει ένα τεράστιο ποσό διεθνών αποθεματικών της τάξης των \$630 δισεκατομμυρίων. Το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων της Ρωσικής Κεντρικής Τράπεζας καθιστά ένα σημαντικό ποσοστό αυτών των αποθεματικών μη ρευστοποιήσιμο, περιορίζοντας τη δυνατότητα της χώρας να χρηματοδοτήσει εισαγωγές για σημαντικό χρονικό διάστημα, μειώνοντας έτσι και την ικανότητα της να αντέξει μια παρατεταμένη περίοδο κυρώσεων και απομόνωσης από το διεθνές Σύστημα.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες ασκούν σημαντική πίεση στη ρωσική οικονομία. Το ρούβλι, το εθνικό νόμισμα, έχει ήδη υποστεί μια σημαντική υποτίμηση ως αποτέλεσμα. Οι οίκοι αξιολόγησης υποβάθμισαν σημαντικά την πιστοληπτική ικανότητα της Ρωσίας γεγονός που αντανakλά σε αύξηση της πιθανότητας χρεοκοπίας της. Χωρίς αμφιβολία η Ρωσία θα

υποστεί μια βαθιά ύφεση τη φετινή χρονιά, και η ανάκαμψη θα είναι αργή μετά από αυτό. Το αδύνατο νόμισμα και οι περιορισμοί στις εισαγωγές προϊόντων θα αυξάνουν το κόστος της εγχώριας παραγωγής και θα συντηρούν τις πληθωριστικές πιέσεις.

Η Ρωσία πέτυχε να αντιμετωπίσει τις κυρώσεις που επιβλήθηκαν το 2014 σε σχέση με την προσάρτηση της Κριμαίας, και η ρωσική οικονομία σήμερα είναι περισσότερο ανθεκτική στις κυρώσεις από ότι πριν. Ωστόσο, οι νέες κυρώσεις μπορούν να επιφέρουν μακροπρόθεσμο κόστος στη ρωσική οικονομία για διάφορους λόγους. Οι κυρώσεις στερούν στη Ρωσία πρόσβαση στις απαραίτητες τεχνολογίες και επενδύσεις σε μια εποχή που το οικονομικό της μοντέλο υφίσταται σημαντικές διαρθρωτικές μεταβολές. Η Ρωσία εισέρχεται σε μια περίοδο παρατεταμένων δημογραφικών πιέσεων και ταυτόχρονα η εξάρτησή της οικονομίας της από φυσικούς πόρους υψηλής έντασης εκπομπών αερίου, θα είναι λιγότερο συμβατή με μια πιο πράσινη παγκόσμια οικονομία στο μέλλον.

Ωστόσο, η απομόνωση της Ρωσίας από το δυτικό χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν θα είναι χωρίς παράπλευρους κινδύνους. Εάν οι νέες κυρώσεις παραμείνουν μακροπρόθεσμα, όπως είναι πολύ πιθανό να συμβεί, απομονώνοντας τη Ρωσία από τη Δύση, θα οδηγούσε τη Ρωσία στην αναζήτηση εναλλακτικών οικονομικών διασυνδέσεων, με την Κίνα κυριότερα, με την πάροδο του χρόνου. Οι μειωμένες οικονομικές διασυνδέσεις μεταξύ της Ρωσίας και της Δύσης πιθανότατα θα αύξαναν τα σημεία τριβής επαναφέροντας στο προσκήνιο τη δυναμική του ψυχρού πολέμου.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι κυρώσεις, θα έχουν σημαντικό κόστος για χώρες όπως η Κύπρος που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη Ρωσία. Η Κύπρος είναι μια μικρή ανοιχτή οικονομία, βασισμένη στις υπηρεσίες και με μεγάλο εξωτερικό τομέα, ο οποίος αντανάκλα το σημαντικό κίνδυνο οικονομικής διαρθρωτικής δομής. Για παράδειγμα, το σύνολο των εξαγωγών και εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, ανήλθε στο 150% του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια, ένα από τα ψηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη. Η Κύπρος εξαρτάται από εισαγωγές αγαθών, κυρίως ενέργειας, εμπορευμάτων, κεφαλαίων, και ενδιάμεσων αγαθών. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε από 5.7% του ΑΕΠ το 2019 σε 10.1% του ΑΕΠ το 2020 και βρίσκεται παραδοσιακά σε πλήρη αντίθεση με τη ζώνη του ευρώ όπου κατά μέσο όρο υπάρχει πλεόνασμα. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών θα μειωθεί καθώς θα ανακάμπτουν οι εξαγωγικές υπηρεσίες, αλλά θα παραμείνει σε μεγάλο βαθμό λόγω της μεγάλης διαρθρωτικής ανισορροπίας στο πρωτογενές εισόδημα.

Η Κύπρος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εξαγωγές μεταφορικών, ταξιδιωτικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό, οι οικονομικοί δεσμοί με τη Ρωσία

παραμένουν μεγάλοι. Αυτό φαίνεται όχι μόνο στον τουρισμό, αλλά και στις άμεσες ξένες επενδύσεις και στην παροχή διεθνών επιχειρηματικών υπηρεσιών. Το 2019, που υπάρχουν δημόσια διαθέσιμα στοιχεία για τις αφίξεις τουριστών ανά χώρα, η Ρωσία αντιπροσώπευε το 20% του συνόλου των αφίξεων. Αυτό είναι σημαντικό. Οι εξαγωγές υπηρεσιών το 2019 ξεπέρασαν το 60% του ΑΕΠ. Πάνω από το ένα τέταρτο αυτού αφορούσαν εξαγωγές χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Βεβαίως, όλα αυτά δεν σχετίζονται μόνο με τη Ρωσία, αλλά ένα σημαντικό μέρος τους σχετίζεται. Το μοντέλο επιχειρηματικών υπηρεσιών της Κύπρου ήταν επιτυχές και θα συνεχίσει να επεκτείνεται και να διαφοροποιείται, αλλά η απώλεια των ρωσικών επιχειρήσεων είτε λόγω κυρώσεων είτε λόγω κεφαλαιακών περιορισμών από τη Ρωσία, θα έχει κόστος και η οικονομία θα πρέπει να προσαρμοστεί. Οι αρνητικοί κίνδυνοι έχουν επομένως αυξηθεί σημαντικά.

Οι πόλεμοι είναι ατυχή γεγονότα ασφαλώς, και πάντοτε συνεπάγονται παράπλευρες απώλειες. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία θα έχει πολύπλευρες επιπτώσεις για την ίδια τη Ρωσία, τους εμπορικούς της εταίρους, και θα επηρεάσει επίσης τη Δύση γενικότερα γιατί οι κυρώσεις δεν είναι παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος. Τώρα που ο καιρός της ειρήνης έχει πια παρέλθει, οι διαθέσιμες επιλογές είναι περισσότερο περιορισμένες.

**Ο Ιωάννης Τιρκίδης είναι Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών στην Τράπεζα Κύπρου και Πρόεδρος της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών. Οι απόψεις είναι προσωπικές.*